

1.- Fonaments legals

Els ESTATUTS de la Universitat de València (article 4) disposen que “La Universitat de València està al servei del desenvolupament intel·lectual i material dels pobles, del progrés del coneixement, de la Pau, **de la igualtat entre les dones i els homes** i de la defensa ecològica del medi ambient.”

LA LLEI ORGÀNICA 1/2004 DE MEDIDAS DE PROTECCIÓN INTEGRAL CONTRA LA VIOLENCIA DE GÉNERO, en l'article 4.7 diu: “**las universidades incluirán y fomentarán en todos los ámbitos académicos la formación, docencia e investigación en igualdad de género y no discriminación de forma transversal**”. En l'article 7, en referir-se a la formació inicial i permanent del professorat, disposa: “Las administraciones educativas adoptarán las medidas necesarias para que en los planes de formación inicial y permanente del profesorado se incluya una formación específica en materia de igualdad”.

LA LLEI ORGÀNICA 3/2007 PARA LA IGUALDAD EFECTIVA DE MUJERES Y HOMBRES, en l'article 25, en referir-se a la igualtat en l'àmbit de l'educació superior, diu: “Las administraciones públicas, en el ejercicio de sus respectivas competencias **fomentarán la enseñanza y la investigación sobre el significado y alcance de la igualdad entre mujeres y hombres**”. A l'apartat 2.A, s'afegeix: “las administraciones públicas promoverán la inclusión en los planes de estudio en que proceda, la enseñanza en materia de igualdad entre mujeres y hombres”.

EL REIAL DECRET 1393/2007 que desenvolupa la Llei Orgànica 4/2007 de 12 d'abril, per la que es modifica la Llei Orgànica 6/2001 de 21 de desembre, d'universitats, estableix en l'article 3.5.A: “entre los principios generales que deberán inspirar el diseño de los nuevos títulos, los planes de estudios deberán tener en cuenta que **cualquier actividad profesional debe realizarse desde el respeto a los derechos fundamentales y de igualdad entre hombres y mujeres, debiendo incluirse en los planes de estudio en que proceda, enseñanzas relacionadas con dichos derechos**”. Al seu annex I, en referir-se a la sol·licitud i verificació de títols oficials, l'article 3.1 assenyala: “**las competencias propuestas deben ser evaluables**”, per la qual cosa necessàriament hi han de ser incloses.

L'ORDRE de 22 de març de 1995 del MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA que adequa la denominació dels títols acadèmics oficials a la condició masculina o femenina dels que els obtinguen.

LA LLEI 9/2003, de la Comunitat Autònoma Valenciana per a LA IGUALTAT ENTRE DONES I HOMES en l'article 9, en referir-se a la promoció en la Universitat de la Igualtat d'oportunitats, estableix que: "**Les universitats han de promoure la implantació d'assignatures i realització de projectes docents que incorporen la perspectiva de gènere**". I en l'article 48 diu que: "Les administracions públiques valencianes posaran en marxa els mitjans necessaris perquè tota norma o escrit administratiu respecte en la seua redacció les normes relatives a la **utilització d'un llenguatge no sexista**".

Els mencionats fonaments legals estatals, autonòmics i estatutaris de la Universitat sobre formació, docència i investigació en igualtat de gènere justifiquen plenament la necessitat de contemplar en els plans d'estudis la formació sobre aquesta matèria.

2.- Anàlisi dels objectius que proposa el títol

Que aquesta proposta de títol es referisca a una cultura minoritzada, en principi fa suposar que, els seus docents, compartiran una sensibilitat especial cap a d'altres sectors socials minoritzats, com és el cas del de les dones.

De fet, tant els seus objectius generals com els desenvolupaments que prenen aquests objectius en els diferents mòduls i matèries, mostren sovint la consciència d'aquesta especial sensibilitat.

Tanmateix, es troben a faltar referències explícites a les dones en els continguts, per la qual cosa es corre el risc que el tema indicat no arribe a ser tractat amb la suficient profunditat en aquelles assignatures que haurien de tenir-lo present. D'ací deriva la recomanació primera de l'apartat 6.

Tot i que, molt raonablement, s'hi inclou entre els objectius generals "la capacidad crítica, de análisis y de síntesis, que permitirá reflexionar y emitir juicios sobre temas relacionados con la filología catalana u otros de índole social, científica o ética" (pàgina 8), hi convindria una referència explícita als valors relatius al compromís amb la formació en la igualtat de sexes.

El mateix objectiu indicat al paràgraf anterior, apareix presentat entre les competències a les matèries "Competencias y técnicas de comunicación en lengua catalana", "Variación lingüística del catalán", i "Análisis y crítica de textos en lengua catalana", per la qual cosa caldria aplicar-hi la mateixa rectificació.

Es valora també que, en aquest projecte de títol, s'haja parat "especial atención al desarrollo del compromiso ético de los estudiantes, así como el desarrollo de una capacidad crítica, por lo cual las propuestas de producción textual recogerán aspectos relacionadas con la igualdad de géneros, la igualdad de

oportunidades, los valores de la cultura de la paz...”, tal com apareix explicitat en les activitats formatives de la matèria “Competencias y técnicas de comunicación en lengua catalana”.

3.- Anàlisi dels continguts i competències generals i bàsiques

Les seues competències generals inclouen la número 6 (pàgina 8): “Desarrollo del compromiso ético, centrándose en aspectos tales como *la igualdad de géneros*, la igualdad de oportunidades, los valores de la cultura de paz y los valores democráticos y los problemas medioambientales, así como el conocimiento y la apreciación de la diversidad lingüística y la multiculturalidad”, redactat lloable, però que no esmenta la contribució femenina a la cultura catalana.

En l'apartat relatiu a les competències específiques de pràctiques externes, convindria incloure-hi “conocer, valorar y aplicar en el ámbito laboral los derechos fundamentales y de igualdad entre hombres y mujeres”.

Vegeu-ne més informació als apartats 4 i 6.

4.- Valoració dels continguts de les matèries específiques

La **transversalitat** suposa la integració de la perspectiva de gènere en el conjunt de polítiques, considerant, sistemàticament, les situacions, prioritats i necessitats respectives de dones i homes, per tal de promoure la igualtat entre ambdós sexes i tenint en compte, activament i oberta, des de la fase de planificació, els seus efectes en les situacions respectives d'unes i altres quan s'apliquen, supervisen i avaluen. (Estratègies per a l'acció aprovades en la IV Conferència Internacional de Beijing 1995)

Des d'aquesta perspectiva, la competència general 6 (CG 6) no té desenvolupament ni en les competències específiques, ni en la descripció dels continguts de les matèries que integren el grau. Tanmateix, cal tenir present que, pel caràcter sintètic del seu redactat, tampoc no s'hi han tingut en compte altres aspectes socials inclosos a la dita CG 6 i que també projectarien el desenvolupament del compromís ètic, com el respecte a la multiculturalitat o als valors democràtics.

Com ja ha estat indicat a l'apartat 2, el fet que aquest títol se centre en l'estudi d'una cultura minoritzada fa que, d'entrada, el seu professorat pugui resultar especialment sensible als sectors socials minoritzats i, en general, a la injustícia social.

Tot i així, el gran pes que, al llarg de la història de la cultura catalana, ha tingut la dona (tant l'abundància d'autores importants des de l'Edat Mitjana fins a l'actualitat, com la reflexió literària sobre la dona), hauria de quedar més explicitat en la descripció de continguts. Vegeu recomanacions a l'apartat 6.

5.- Valoració del llenguatge

La importància que té el llenguatge en la formació de la identitat social de les persones i en les seues actituds ha motivat la necessitat plantejar la diferenciació de l'ús del masculí o femení en la designació de les múltiples professions i activitats per a les que s'emprava tradicionalment el masculí. Així mateix, la preocupació per evitar discriminacions per raó de sexe i de representar adequadament a les dones, ha portat sectors significatius de la societat espanyola i les autoritats educatives a la idea que, en coherència amb la política de propiciar un ús adequat del llenguatge, s'adopten les mesures necessàries a fi que els títols acadèmics oficials s'adeqüen en la seua expressió a la naturalesa femenina o masculina dels que els obtinguen.

A més de la normativa estatal i autonòmica, recentment l'*Informe sobre llenguatge no sexista* en el Parlament Europeu, a més de manifestar que “la utilització d'un llenguatge no sexista és un poc més que un assumpte de correcció política”, ja que “...influeix poderosament en les actituds, el comportament i les percepcions”, fa una sèrie de recomanacions per a evitar la utilització genèrica o neutral del masculí, “...percebuda cada vegada més com una discriminació contra les dones”. Entre altres, aquestes recomanacions inclouen la de l'ús de substantius genèrics i col·lectius (i.e., *professorat*), perífrasi (“*les persones que desenvolupen les seues pràctiques..*”), construccions metonímiques (“*la Direcció*”), formes passives o estructures amb “se” (en comptes de “*el professor entregarà el material*” pot utilitzar-se “*el material serà entregat...*” o “*s'entregarà el material*”), ús de formes verbals impersonals (“és necessari adquirir” per “és necessari que l'alumne adquirisca...”), així com desdoblaments (“*els professors i les professores*”) en la mesura que resulte possible, sense perjudici de les normes lingüístiques en vigor, que desaconsellen aquest ús doble quan resulte *artificios*.

No obstant això, en la redacció d'aquesta proposta s'utilitza preferentment el masculí. Només es menciona *l'estudiant* o *els estudiants* (200 vegades) i de les 71 vegades en què s'anomena al o els alumnes, només en 18 s'utilitza la fórmula *els/les*. De la mateixa manera, només s'anomena *als titulats* (4), i és dominant l'ús del masculí per a referir-se al o *els professors* (43 vegades), mentre les professores només apareixen mencionades 5 vegades quan en s'opta per fórmules barrades com *el/la professor/a*. El terme inclusiu *alumnat* s'utilitza anecdòticament (2 vegades), i un poc més *professorat* (14 vegades), la qual cosa resulta oportuna.

6.- Recomanacions

Es recomana incloure continguts referents als aspectes referits en el present informe, bé siga de manera específica, o amb caràcter transversal; és a dir, siga a través d'una matèria de caràcter obligatori, siga recomanant la seua inclusió entre els descriptors de les assignatures sempre que resulte possible.

Aquestes són les línies proposades:

Primera. De manera específica, la recomanació d'una nova matèria de caire obligatori no podria concretar-se més que sacrificant d'altres continguts bàsics per al títol proposat, donada la rigidesa de directrius premarcades. Per aquest motiu es proposa, en canvi, una nova assignatura *optativa*, a incloure dins la matèria “Aplicaciones de la filología catalana a la enseñanza”, el títol de la qual podria ser “La mujer en la cultura catalana”, amb 6 crèdits, nombre similar a “Cultura y literatura para niños y jóvenes” i “El catalán como primera y segunda lengua”, les altres dues assignatures de la matèria. En conseqüència, caldria afegir a la dita matèria la competència “conocimiento y valoración del papel que ha jugado la mujer en la literatura y la cultura catalanas”.

Segona. De manera transversal: recuperar sempre que siga possible, a l'hora de concretar els programes de les assignatures, descriptors que ajuden a posar de manifest un tractament del caire androcèntric de la cultura tractada, així com de la seua tradició filològica. Així mateix convé recuperar, en els continguts a tractar en cada matèria, les dones que han fet aportacions valuoses a l'àrea de què es tracte, tradicionalment invisibilitzades.

Tercera. En els continguts de l'assignatura “Sociolingüística catalana”, pertanyent a la matèria “Variación lingüística del catalán”, al costat d'altres concrecions dels conceptes i models d'anàlisi de la sociolingüística, convé l'esment explícit a les variacions lingüístiques en funció del sexe.

Quarta. En els continguts de l'assignatura “Trabajo de grado de filología catalana”, en la línia “Análisis de los diversos aspectos de la situación social de la lengua catalana”, allà on diu “...los fenómenos de variación lingüística con sus múltiples dimensiones (social, cultural, simbólica, política, económica, funcional, espacial o temporal)”, incloure-hi “variación por razón de sexo”.

Cinquena. Se suggereix la inclusió, entre les competències generals, del *coneixement de la contribució femenina a la cultura catalana*.

Sisena. Procurar eliminar les formes sexistes del llenguatge, *visibilitzar* les professores, estudiants, investigadores, etc, i procurar utilitzar vocables que siguin inclusivament d'ambdós gèneres.

València, 24 d'abril del 2009

Fdo.: A. Olga Quiñones
Directora